

УДК 657:636.5.082.47

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ «ВИТРАТИ» І «ЗАТРАТИ» В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Н.С. Золотарьова, к.е.н.

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

N. Zolotareva «Recommendations for the use of the terms «costs» and «cost» in accounting». In Ukrainian economical literature two terms are used to define expandable resources. This article describes usage specifics for both terms.

Н. Золотарева «Рекомендации относительно использования терминов «расходы» и «затраты» в бухгалтерском учете». Для обозначения израсходованных на производство ресурсов в экономической литературе Украины встречаются два термина. В статье обоснован контекст употребления каждого из них в бухгалтерском учете.

Вступ. Витрати виробництва відграють важливу роль у формуванні фінансових результатів підприємства. Основним чинником забезпечення і підвищення прибутковості товаровиробників є одночасне скорочення витрат, понесених на виробництво продукції та підвищення ціни її реалізації. Визначити шляхи для забезпечення дії цих чинників можна за умов проведення якісного аналізу витрат виробництва в розрізі статей. Інформацію для проведення аналізу та формування висновків на основі його результатів забезпечує система облікової документації. За таких умов висуваються дедалі більші вимоги до обліку, який має відповідати господарському механізму в функціонуючій системі.

Постановка задачі. У вітчизняній економічній літературі для позначення назви витрачених ресурсів використовують такі терміни, як «витрати» і «затрати». Питанню розкриття їх змісту та сфери застосування було присвячено чимало праць учених-економістів.

Проаналізувавши особливості їх вживання, доведемо їхню тотожність чи відмінність, а також правомірність застосування в тому чи іншому контексті.

Результати. У працях Василя Сопка та Валерії Сопко наведено визначення затрат та витрат, яке вказує на їх відмінність. Витратами науковці, посилаючись на твердження Р. Антоні, називають вартість придбаних засобів і предметів праці, а затратами – ті, що використані на створення нового продукту, тобто спожиту їхню частину, іншими словами, собівартість [9, с. 37], [10, с. 6].

У своїх працях російський вчений Н.Д. Врублевський визначає затрати як витрати господарюючого суб'єкта на створення виробничих запасів матеріально-технічних ресурсів та на послуги (роботи) постачальників, включаючи спожиту в процесі виробництва їх частину. Таке визначення терміна «затрати» суперечить тлумаченню його у праці Василя Сопка та Валерії Сопко.

Американські вчені-економісти Ч. Т. Хорнгрен та Дж. Фостер у своїй роботі називають затратами спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари та послуги [11, с. 20]. Відповідно до наведеного визначення затрати – це вартість, використана на придбання матеріальних цінностей.

Іншого погляду дотримується вчений-економіст В. Ф. Палій. Він визначає затрати як витрати, виражені в натурально речовій формі [7, с. 345].

Застосування в економічній літературі цих двох термінів породило в науковців дискусію. Так, І. В. Семенець вважає, що «затрати є грошовою оплатою придбаних матеріалів або послуг, яка з часом буде списана на витрати, але це може відбутися не обов'язково у даному, але і в наступному звітних періодах» [8, с. 8]. Взаємозв'язок витрат та затрат, виходячи із визначення, наведеного у роботі Семенця І. В., такий:

$$\text{Витрати} < \text{Затрати};$$
$$\text{Затрати} = \text{Активи} + \text{Витрати}.$$

Ця думка є діаметрально протилежною позиції Василя Сопка та Валерії Сопко, які вважають, що затрати є частиною витрат, яка спожита у виробництві. Відповідно до позиції цих науковців взаємозалежність витрат та затрат буде такою:

$$\text{Витрати на виробництво} = \text{Затрати виробництва} + \text{Залишки ресурсів виробництва},$$

або

$$\text{Витрати на виробництво} = \text{Собівартість продукції} + \text{Залишки ресурсів виробництва}.$$

У законодавстві немає визначень і будь-яких рекомендацій щодо застосування цих термінів, які б обґрунтовували їхнє самостійне існування та використання і доводили їх різне тлумачення. У положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) 16 «Витрати» наведено визначення витрат. Відповідно до п. 6 цього положення «витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [4].

Визначення затрат у законодавстві немає, натомість у первинних документах у назві граф для позначення використаних у виробництві ресурсів у натуральних вимірниках використовується термін «затрати» (наприклад, графа 4 таблиці «1. Виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції» у формі державного статистичного спостереження № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільгоспідприємств за 200_ рік») [5].

На підтвердження цієї позиції, в листі Інституту української мови Національної академії наук України «Щодо вживання термінів витрати й затрати» зазначено, що «у питаннях використання коштів доцільним є вживання терміна витрати». Поряд із цим термін «затрати» пропонується вживати у разі «витрачання сил, часу», тобто ресурсів у натуральних вимірниках [6].

П(С)БО 16 «Витрати» визначено склад виробничої собівартості продукції, де для позначення її складових використано термін «витрати» [4].

У П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [3] та П(С)БО 16 «Витрати» [4] визначено елементи операційних витрат, інформацію в розрізі яких подано в формі № 2 річної фінансової звітності «Звіт про фінансові результати», а саме: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

Натомість у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (далі – План рахунків) [2] та Інструкції про його застосування (далі – Інструкція до Плану рахунків) [1] рахунки, призначені для обліку першого та п'ятого елементів операційних витрат, мають назву «Матеріальні витрати» та «Інші операційні витрати». Для того щоб довести відмінність чи тотожність понять «витрати» і «затрати» у цьому конкретному випадку, слід звернутися до методики складання форми № 2 «Звіт про фінансові результати».

Методика складання фінансової звітності підприємства свідчить, що «для заповнення розділу II «Елементи операційних витрат» форми № 2 річної фінансової звітності «Звіт про фінансові результати» передбачені рахунки класу 8 «Витрати за елементами».

У зв'язку з тим, що при складанні Звіту про фінансові результати сума за рахунках 80 і 84 переноситься до рядків 230 та 270 без будь-яких змін, тому немає жодної з причин вважати терміни «затрати» та «витрати» у даному випадку різними.

Описані вище приклади використання термінів «витрати» та «затрати» не мають ніякої закономірності та систематичності, яка ґрунтується на чіткому розмежуванні контексту їх вживання. Разом із тим жодний приклад вживання термінів «затрати» та «витрати» у нормативно-правових актах не збігається із думкою науковців, які їх розмежують.

Висновки. Проаналізувавши особливості його вживання в таких документах, а також спираючись на рекомендації Інституту української мови Національної академії наук України «Щодо вживання термінів витрати й затрати», дійшли висновку, що термін «затрати» слід застосовувати в тому разі, якщо використовують ресурси у натуральних вимірниках. У зв'язку з цим пропонується затратами називати витрачені ресурси у випадку, коли йдеться про їх кількість, а витратами – вартість таких ресурсів. Виходячи з цього, пропонуємо привести у відповідність у відповідність до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку нормативну базу, яка регулює облік витрат в Україні.

Список використаної літератури:

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. № 87.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318.
5. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 50-ст «Основні економічні показники роботи сільгоспідприємств за 200_ рік», затв. наказом Державного комітету статистики України від 05.11.2004 № 607.
6. Щодо вживання термінів витрати й затрати. Лист Інституту української мови Національної академії наук України від 14.04. 2006 р. № 307/365.
7. Палий В.Ф. Основы калькулирования. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 288 с.
8. Семенець І.В. Визначення та облік фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Інститут аграрної економіки УААН. – К., 1999. – 21с.
9. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.
10. Сопко В. В. Фінансовий та внутрішньогосподарський облік затрат виробничої діяльності підприємств (на матеріалах підприємств переробної промисловості АПК України): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Київський національний економічний ун-т. – К., 2001. – 21 с.
11. Хорнгрен Ч.Т., Фостер Дж. Бухгалтерський учет: управленческий аспект: Пер. С англ. / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1995. –416 с.

УДК 658.15:338.512

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗПОДІЛУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Я.П. Іщенко

Вінницький національний аграрний університет

Y.P. Ishchenko «Perfection of method of allocation of general production charges of agricultural enterprises»

Summary: The methodical going is grounded near determination of index of normal power of agricultural enterprises and allocation of their general production charges.

Keywords: general production charges, normal power, permanent charges, variable charges.

Я.П. Ищенко «Совершенствование методики распределения общепроизводственных расходов сельскохозяйственных предприятий»

Аннотация: Обосновываются методические подходы к определению показателя нормальной мощности сельскохозяйственных предприятий и распределения их общепроизводственных расходов.

Ключевые слова: общепроизводственные расходы, нормальная мощность, постоянные расходы, переменные расходы.

Вступ. Практично єдиним елементом управлінського обліку, який регулюється стандартами бухгалтерського обліку, як національними так і міжнародними, є розподіл загально виробничих витрат. За діючою методикою в сільському господарстві загально виробничі витрати не діляться на постійні і змінні, як це передбачено П(С)БО 16 «Витрати» та розподіляються в кінці року а не щомісячно. Це не дозволяє визначити суму витрат на продукцію при її оприбуткуванні і здійснювати коригування на різницю між справедливою вартістю оприбуткованої продукції та витратами на її виробництво.

Проблемам обліку та розподілу непрямих витрат, в тому числі і загально виробничих витрат, останнім часом присвячені наукові праці провідних вітчизняних вчених, що здійснюють дослідження в галузі методології обліку витрат. Серед них Ф.Ф. Бутинець, П.М. Гарасим, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, В.Б. Моссаковський, Л. В. Нападовська, М.Ф. Огійчук, М.С. Пушкар, Л.К. Сук, П.Л. Сук, Л.С. Шатковська, В.П. Ярмоленко та інші.

Проте, питання розподілу загально виробничих витрат в сільськогосподарських підприємствах потребують додаткового дослідження, оскільки діючий порядок не відповідає вимогам національних стандартів та міжнародно-прийнятій практиці обліку і не забезпечує потреби менеджменту у своєчасній інформації.

Постановка задачі. Метою публікації є розробка рекомендацій з вдосконалення методики розподілу загально виробничих витрат сільськогосподарських підприємств на основі розроблених методичних прийомів визначення показника нормальної потужності сільськогосподарських підприємств

Результати дослідження. Для приведення обліку загально виробничих витрат сільськогосподарських підприємств у відповідність до норм вітчизняних і міжнародних стандартів обліку, в їх складі слід виділити змінну та постійну компоненту. Для кожного підприємства перелік змінних і постійних загально виробничих витрат буде різним. Наприклад, якщо для загально виробничих основних засобів використовується виробничий метод нарахування